

زندگی نامه ارتشبد حسین

فردوست

www.ketab.ir

سرشناسه :	جوان مصطفی، ۱۳۵۸
عنوان و نام پدیدآور:	زندگی‌نامه انتشارات حسین فردوست / تألیف مصطفی جوان.
مشخصات نشر:	تهران: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری:	۲۱۶ ص.
فروست:	مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی؛ ۹۷۹؛ دانستیهای انتشارات اسلام برای جوانان؛ ۱۲۹.
شابک:	۶۰۰۰ ریال: ۶-۷۷۹-۷۱۹-۹۶۴-۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه: ص ۲۰۳-۲۱۶؛ همچنین به صورت فیلد.
موضوع:	فردوست، حسین، ۱۲۹۶-۱۳۶۷.
موضوع:	فردوست، حسین، ۱۲۹۶-۱۳۶۷، خاطرات
موضوع:	ایران - تاریخ - پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷.
شناسنامه افزوده:	مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی
رده‌بندی کنگره:	DSR ۱۴۸۶ / ف۴۲ ج ۹ ۱۳۹۴
رده‌بندی دیویی:	۹۵۵/۰۸۲۰۹۲
شماره کتابشناسی ملی:	۳۹۵۱۵۰۹

• مؤسسه فرهنگی هنری انتشارات •

عنوان: زندگی‌نامه ارشد سید محمد دوست

تألیف: مصطفی جوان

نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۵

شمارگان: ۲۵۰۰ قیمت: ۶۰۰۰ تومان

حروف‌چینی و لیتوگرافی: مؤسسه فرهنگی هنری و انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۱۹-۷۷۹-۶

ISBN : 978-964-419-779-6

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبه‌روی پمپ بنزین اسدی، پلاک ۱۹۵۴،

مرکز اسناد انقلاب اسلامی. صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ تلفکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
پیشگفتار.....	۱۳

فصل اول:

۱. رفیق شفیق.....	۱۹
۲. زید و پیشینه‌ی خانوادگی.....	۲۲
۳. ورود به دبستان نظام و کاخ گلستان.....	۲۲
۴. ملاقات با سوئیس و تحصیل در مدرسه.....	
۵. لهروزه.....	۲۴
۶. آشنایی با اردشیر پروین.....	۲۷
۷. فردوست؛ دلال معشوقه‌های محمدرضاشاه.....	۲۹
۸. سقوط رضاشاه.....	۳۴

فصل دوم:

۱. تکاپوهای آغازین.....	۳۹
۲. دیدار فردوست با مستر ترانت.....	۴۲
۳. مشق پادشاهی در سایه حمایت بیگانگان.....	۴۴
۴. الف (دوره اول: از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۵).....	۴۵
۵. آجودان شاه و تشکیل گارد جاویدان.....	۴۵
۶. قرارداد سه‌جانبه.....	۴۷
۷. کنفرانس تهران.....	۴۹

- ۵۱ غائله‌ی آذربایجان
- ۵۷ (ب) دوره‌ی دوم: از سال ۱۳۲۵ تا ۱۳۳۲
- ۵۷ ترور شاه
- ۵۸ ترور هژیر
- ۶۱ ترور رزم‌آرا
- ۶۲ نخست‌وزیری مصدق
- ۶۵ شکل‌گیری کودتا
- ۶۷ بازگشت شاه به کشور
- ۶۹ (ب) دوره‌ی سوم: از سال ۱۳۳۲ تا ۱۳۵۷
- ۶۹ تأسیس نهادهای نظامی، اطلاعاتی و امنیتی
- ۷۱ دستگیرهای اطلاعاتی - امنیتی سرکوب
- ۷۲ ساواک، سازمان اطلاعات و امنیت کشور
- ۷۴ ورود حسین فردوست به ساواک
- ۸۷ سازمان و تشکیلات انتشارات و نشر
- ۹۵ شبکه‌های پنهان دفتر و نشریات اطلاعات
- ۹۷ شورای عالی هماهنگی کشور
- ۱۰۱ سازمان بازرسی شاهنشاهی

فصل سوم:

- ۱۰۵ نقش‌آفرینی در صحنه
- ۱۰۷ ۱- پس از کودتا تا تبعید امام به ترکیه
- ۱۰۷ انجمن‌های ایالتی و ولایتی

۱۱۳..... حادثه‌ی فیضیه‌ی قم، قیام ۱۵ خرداد

۱۱۹..... کاپیتولاسیون

۲- از تبعید امام به ترکیه تا پیروزی انقلاب

۱۲۱..... اسلامی

۱۲۱..... جشن هنر شیراز

۱۲۳..... فضای باز سیاسی شاه و دولت آموزگار

۱۲۴..... دولت شریف امامی و قیام ۱۷ شهریور

فردوست و تشکیل جلسه‌ی شورای عالی

۱۲۷..... هنگی

۱۲۷..... ولایت از هاری

۱۲۸..... کنفرانس مرادلوپ

۱۲۹..... دولت پخیز

۱۳۱..... پیروزی انقلاب

۱۳۳..... نقش فردوست در اسلام بی طرفی ارتش

فصل چهارم:

۱۳۷..... معمای فردوست

۱۳۸..... زندگی مخفیانه

۱۴۰..... دستگیری فردوست

۱۴۱..... سخن پایانی

۱۵۷..... اسناد و تصویر

۲۰۳..... کتابنامه

مقدمه

حسین فردوست به خواست و دستور رضاخان، از کودکی به خوان هم‌بازی، هم‌کلاسی و دوست صمیمی محمدرضا انتصاب و به قصر آورده شد. شاید رضاخان قصد داشت با انتصاب یک درست‌باهش و درس‌خوان برای پسر بازیگوشش، او را به درس و مطالعه و علم علاقه‌مند کند. اما از آنجا که گویا محمدرضا از هر جهت به پدرش رفته بود، این ترفند راه به جایی نبرد. فردوست به جای آنکه محمدرضا را هم مثل خودش به درس و مطالعه علاقه‌مند کند، مجبور شد تا آخر حکومت دوستش، به جای او نفر فکری کند: هم به جای خودش و هم محمدرضا.

فردوست تا آخرین لحظه‌ی حکومت پهلوی، به خوان محرم اسرار محمدرضا در کنار او باقی ماند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، وی برخلاف همکارانش که فرار را بر قرائت ترجیح دادند، به دلایل مبهمی در ایران ماند و برای چند سالی زندگی مخفیانه داشت تا اینکه سرانجام دستگیر شد.

فردوست، از اسرار و اطلاعاتی آگاه بود که برخی از آنها را تنها او و محمدرضا شاه می‌دانستند. بنابراین گنجینه‌ی

خاطرات او می‌توانست پرده از اسرار خاندان پهلوی بردارد. فردوست در زندان، فرصت یافت تا بخشی از خاطرات خود را بنویسد. این خاطرات هم‌اکنون به صورت مکتوب و صوتی نگهداری و بخش‌هایی از آنها منتشر گردیده است. سرگذشت حسین فردوست، در واقع به نوعی سرگذشت خاندان پهلوی است که مملو از عبرت‌هاست.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی در راستای تدوین و ثبت تاریخ انقلاب اسلامی و معرفی چهره‌ی حقیقی کارگزاران حکومت پهلوی اقدام به انتشار این اثر کرده است.

در بیان ضمن تقدیر از نویسنده‌ی کتاب آقای مصطفی جوان، از دانش‌مکاران محترم در مؤسسه‌ی فرهنگی هنری و انتشارات فردا، ممنون می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی

پیشگفتار

توجه و اقبال جوانان و نوجوانان ایرانی به مطالعه‌ی تاریخ معاصر ایران در سال‌های اخیر رشد جالب توجهی داشته است. به علاوه، آن پژوهش‌های تاریخی نیز، به‌ویژه در ابعاد اجتماعی و سیاسی، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به گونه‌ای ناباورانه افزایش پیدا کرده است و از این رو می‌توان باور داشت که گرایش به تاریخ معاصر ایران، توسعه‌ای دوباره یافته است.

از آنجا که تاریخ، علم تجربه و عبرت‌آموزی و در زمره‌ی بهترین راهبردها در رجال‌شناسی است، ضرورت شناخت گذشته، امری مهم و حیاتی به شمار می‌آید. می‌تواند در روشنگری راه امروز، تبیین وقایع حال و ترسیم چشم‌انداز آینده مؤثر افتد و به درستی به کار آید. در این میان به‌ویژه به تاریخ و زندگی‌نامه‌ها از اهمیت خاصی بهره‌مند می‌باشد. زندگی‌نامه‌ی رجال که بخش‌هایی از آن در هاله‌ای از تاریکی و ابهام قرار دارد و به‌رغم تکاپوی علمی به‌عمل آمده از سوی محققان، به‌شدت ناشناخته مانده است و گرد و غبار فراوان بر سر و روی شخصیت‌ها و رویدادها نشسته است، روشن‌سازی

زویا و نقاط تاریک چنین شخصیت‌های تاریخی از اهم وظایف پژوهندگان این عرصه است.

زندگی‌نامه اثری است که برپایه‌ی واقعیت و به یاری منابع مکتوب، اسناد و مدارک، خاطرات و شواهد در دسترس، به شرح حال و بازآفرینی اندیشه و افکار شخصیت‌های سیاسی، نظامی، فرهنگی و... می‌پردازد. زندگی‌نامه‌ها معمولاً شرح حال کسانی است که در زمان خود مطرح بوده‌اند. در اشکال متعارف زندگی‌نامه‌نویسی معمولاً اطلاعاتی درباره‌ی محیط رشد، خانواده، تحصیلات، موفقیت‌ها، شکست‌ها، اقدامات و فعالیت‌ها، در یک دوره تاریخی به دست داده می‌شود. کتاب حاضر، زندگی‌نامه‌ی ارتشبد سابق دکتر حسین فردوست، یکی از برجسته‌ترین و مؤثرترین چهره‌های سیاسی - اطلاعاتی رژیم پهلوی می‌باشد.

حسین فردوست از دوران کودکی به عنوان دانش‌آموز دبستان نظام وارد کلاس مخصوصی شد که رضاخان برای ولیعهدش، محمدرضا پهلوی، تربیت داده بود. رضاخان که تمایل داشت در کنار فرزندش دوست و همبازی «درس‌خوانی» باشد، فردوست را مورد توجه خاص قرار داد و او را به دربار آورد. بدین‌سان، فردوست از آن دسته نزدیک‌ترین دوست محمدرضا پهلوی و محرم اسرار او شد. با عزیمت «ولیعهد» به سوئیس برای تحصیل در کالج لهروزه، فردوست نیز با او اعزام شد و طی سال‌های اقامت در سوئیس همچنان صمیمی‌ترین یار محمدرضا بود. طی این سال‌ها، این رابطه‌ی متقابل تعمیق یافت و چنان پیوندی به وجود

آمد که گویی فردوست جزء مکملی از شخصیت و زندگی محمدرضا پهلوی است. با صعود محمدرضا به سلطنت، فردوست همچنان در کنار او بود و این رابطه چنان بود که شاه در کتاب «مأموریت برای وطنم» تنها کسی را که به عنوان دوست صمیمی خود معرفی کرد، فردوست بود. در دوران سلطنت محمدرضا پهلوی، فردوست نه فقط صمیمی‌ترین دوست او بود بلکه تنها فردی بود که با شاه و ملکه بر سر یک میز غذا می‌خورد و محرم اسرار محمدرضا و رابط او در مخفیانه‌ترین ارتباطات نیز بود. بالاتر از این، حسین فردوست مانند «چشم» و «گوش» محمدرضا پهلوی عمل می‌کرد. فردوست در رأس مهم‌ترین ارگان اطلاعاتی رژیم پهلوی، «دفتر ویژه اطلاعات»، که سازمان اطلاعاتی شخصی شاه محسوب می‌شد، بر اساس سیستم سیاسی و اطلاعاتی کشور - و حتی بر «ساواک» - نظارت داشت و رابطه شخصی شاه را با مهم‌ترین ارگان‌های اطلاعاتی هم‌سنگ برقرار می‌ساخت. فردوست تنها «چشم» و «گوش» محمدرضا پهلوی نبود، بلکه بررسی اسناد دفتر ویژه اطلاعات نشان می‌داد که، مهم‌تر از این، او در واقع مغز شاه نیز بود! این هم‌دوست بود که با دقت ریاضی خود اطلاعات رسیده را جمع‌بندی می‌کرد، تصمیم‌گیری می‌نمود و عُصاره‌ی هزاران برگ پرونده را در چند سطر به توشیح ملوکانه می‌رساند و شاه تنها امضا می‌کرد.

راز این پیوند، نه در یک سازوکار اداری، و نه در رابطه‌ی رئیس و مرئوسی که در یک عامل روان‌شناختی - شخصیتی

نهفته بود: محمدرضا پهلوی از کودکی آموخته بود که فردوست به جای او بیندیشد و این امر چنان در ضمیر او حک شده بود که فردوست را مکمل شخصیت خود و وابسته به وجود خود می‌پنداشت. شاه خلأ بارز سرشتی خود را، که خلأ در اندیشه و تفکر بود، با وجود فردوست پر می‌کرد و به این امر طی سالیان مدید وابسته شده بود. فردوست برای او «بیگانه» و یا «رقیب» محسوب نمی‌شد. او موجود «مطیع» و «محرمی» بود که وظیفه داشت «رنج» تفکر را از او دور کند؛ تا «شاه شاهان» آسوده باشد و با فراغ و آسایش سلطنت کند. در بهر حال، غه و فارغ از دریای لذت‌های غریزی که در آن غوطه می‌خورد، به‌همه‌مند شود!

به هر حال، پس از پیروزی انقلاب با ادغام نهادهای اطلاعاتی و امنیتی به‌واسطه از انقلاب، وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران تأسیس شد و «مسئله فردوست» در زمره‌ی نخستین مسائلی بود که در دستور کار قرار گرفت. در نتیجه، در ۱۳۶۲/۸/۱۲ وی در جلسه‌ی پدید می‌آش (واقع در خیابان وصال شیرازی) بازداشت شد.

بازداشت حسین فردوست، منجر به آشنایی دقیق کارشناسان وزارت اطلاعات با «معمای فردوست» شد. و پس از چندی روشن شد که فردوست خاطرات ارزشمندی را از دوران سلطنت پهلوی در سینه دارد که می‌تواند برای آشنایی مردم و ترسیم این دوران از تاریخ معاصر ایران اهمیت درجه اول داشته باشد. خاطرات و دانسته‌هایی که بعضاً در هیچ مسند مکتوب یافت نمی‌شود و منحصر به فرد است. از

فردوست خواسته شد که داستان زندگی خود را بنگارد و او نیز چنین کرد. خاطرات وی به شکل دست‌نویس و اوراق بازجویی و خاطرات شفاهی ضبط شد و بخش اندکی از آن از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش گردید.

متأسفانه فردوست زنده نماند تا خاطرات ارزشمند خود را به پایان برد. وی در تاریخ ۶۶/۲/۲۷ در اثر سکته رگ‌دشت و بدین‌سان خاطرات او، به‌ویژه در ترسیم حوادث دور سال‌های ۱۳۲۰-۱۳۳۲، ناتمام ماند و داستان زندگی‌اش به پایان رسید.

اثری که تحت عنوان «زندگی‌نامه ارتشبد حسین فردوست» پیش رو به شماست، تحقیق آن بیش از دو سال به طول انجامیده است. نگارنده امیدوار است حاصل این پژوهش، زوایای پنهان تاریخ ایران دوره‌ی پهلوی دوم را روشن کند. در نگارش رده‌ی مهمی حسین فردوست سعی شده است با استفاده از منابع موجود با روشی تحلیلی چهره‌ای واقعی از شخصیت مذکور ترسیم شود. باین منظور کتاب در چهار فصل سازماندهی گردید. در فصل اول تحت عنوان: «پیشینه‌ی خانوادگی، تحصیلات، ورود به دربار» نگارنده به خانواده و تحصیلات و چگونگی ورود فردوست به دربار پرداخته است. فصل دوم: «نقش و عملکرد حسین فردوست در دوران پادشاهی محمدرضا» را طی سال‌های ۱۳۲۰-۱۳۵۷ مورد بررسی قرار می‌دهد. فصل سوم به تحولات سیاسی، مذهبی، اجتماعی، اقتصادی کشور پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا پیروزی انقلاب اسلامی می‌پردازد. فصل چهارم

تحت عنوان «فردوست پس از پیروزی انقلاب» به زندگی مخفیانه و چگونگی دستگیری فردوست می‌پردازد. نویسنده در پایان کتاب، قسمتی را با عنوان نتیجه‌گیری ارائه نموده که به صورت فشرده به تحلیل موضوع پرداخته و از مباحث خود نتیجه‌گیری می‌کند. کتاب در خاتمه با گاهشمار زندگی، اسناد، تصاویر و فهرست منابع به پایان می‌رسد.

هرچند نام نگارنده‌ی این سطور در جایگاه نویسنده معرفی شده، اما در مراحل مختلف تحقیق، تدوین و تنظیم نهایی کتاب عزیزان پراج دیگری نیز یاریگرم بوده‌اند. بدون تردید، مسیّر انقدرم سرکار خانم مهندس جغتایی در صدر تمام کسانی است که بوجبات تحقیق و آماده‌سازی این اثر را فراهم آورده‌اند که از ایشان سپاسگزارم.

ارزش و اهمیت این اثر زمانی برای نویسنده‌ی کتاب مشخص خواهد شد که نراتیب محترم انتقاد و پیشنهادش را پس از مطالعه‌ی آن با نویسنده در میان گذارد.

مصطفی جوان

بهمن ۱۳۹۲